

ASiantuntijalausunto

Aki Finer
Päivi Laitila
Ulla Suomi

12.10.2022

Eduskunnan talousvaliokunta

Pyyntö kirjallisesta asiantuntijalausunnosta
Asia: HE 154/2022 vp hallituksen esitys eduskunnalle
valtion talousarvioksi vuodelle 2023

Motiva Oy:n lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023

Motiva Oy kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023.

Vähähiilisen, hyvinvoivan ja kansainvälisesti kilpailukykyisen yhteiskunnan rakentaminen vaatii pitkäjänteistä ja määrätietoista toimintaa kunnianhimoisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Pitkäjänteinen ja ennakoitava toimintaympäristö lainsäädäntöineen, velvoitteineen ja kannustimineen on edellytys onnistuneelle liiketoiminnalle ja siten koko Suomen kilpailukyvyllä. Venäjän pakotteet ovat nopeuttaneet fossiilisista polttoaineista luopumista ja energiatehokkuustoimia, ja tämä luo uskoa, että kestävä yhteiskunnan rakentaminen onnistuu kun yhdessä sitoudumme muutoksen läpivientiin.

On tärkeää varmistaa ja vahvistaa eri hallinnonalojen välinen saumaton yhteistyö ja siten mahdollistaa eri hallinnonaloilla toteutettavien toimien ja niiden skaalaamisen maksimaalinen vaikuttavuus. Useisiin suuriin haasteisiin, kuten ilmastomuutoksen torjunta, sosiaalinen kestävyys, sektori-integraatio, liittyvät ongelmat ja haasteet ovat yhä enemmän systeemisiä ja niiden ratkaisemisessa tarvitaan poikkitieteellistä ja kokonaisvaltaista otetta yli hallinnonalojen. Julkisella sektorilla on mahdollisuus luoda ja vauhdittaa kestävien ratkaisujen kysynnän kehittymistä (kuten kiertotaloutta ja vähähiilistä energiantuotantoa) muun muassa kestävien julkisten hankintojen avulla.

Nostamme seuraavassa esiin muutamia keskeisiä näkökulmia eri hallinnonaloilla ja alueilla.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala

Energiansäästö, energiatehokkuuden parantaminen, hukkalämpöjen hyödyntäminen ja hiilidioksidipäästöjen vähentäminen energiantuotannossa ja energian loppukäytössä ovat kuluneen vuoden tapahtumien vuoksi nousseet entistäkin tärkeämmiksi aiheiksi. Ne ovat myös keskeisessä osassa kansallisen hiilineutraaliuden saavuttamiseksi vuoteen 2035 mennessä. Niillä on myös täysin keskeinen rooli niin tiukentuvien EU:n energia- ja kasvihuonekaasupäästötavoitteiden kuin Pariisin sopimuksen mukaisten ilmastotavoitteiden saavuttamisessa. On tärkeää, että energiatehokkuuden edistämisen resursointi (32.20.20) on pidetty vuoden 2022 tasolla. On ensiarvoisen tärkeää, että energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistämistavoitteiden ja velvoitteiden toimeenpanoon resursoidaan jatkossakin määrätietoisesti ja pitkäjänteisesti. On myös tärkeää turvata riittävät resurssit niin kentällä eri kohderyhmille suunnatun edistämistyön toimeenpanoon kuin vastuuministeriön ja

toimeenpanoviraston omiin toimintamenoihin politiikkatoimien ja ohjelmien toimeenpanossa.

- Ottaen huomioon jo tiukentuneet sekä jo näköpiirissä olevat energiatehokkuuteen ja uusiutuvaan energiaan liittyvät edelleen kiristyvät EU:n ja sitä kautta myös kansalliset tavoitteet, on momentin 32.20.20 määrärahan pitäminen pitkäjänteisesti vähintään nykyisellä tasolla erittäin tärkeää. Näin varmistettaisiin pitkäjänteinen ja vaikuttava toiminta muun muassa loppukäyttäjien neuvontaan ja energiatehokkuussopimustoiminnan toimeenpanoon, joiden rooli tavoitteiden saavuttamisessa on täysin keskeistä
- On tärkeää, että energiatukea momentilta 32.20.41 on suurten ja merkittävien hankkeiden (RRF) lisäksi riittävästi myönnettävissä mm. energiatehokkuussopimuksiin liittyneille yrityksille ja kunnille, jotta tiukentuvat tavoitteet voidaan saavuttaa.

Elpymis- ja palautumissuunnitelman kautta kohdennetaan merkittävästi rahoitusta energiatukeen mm. energiainfrastruktuuri-investointeihin ja uusiin energiateknologiainvestointeihin.

- Tämä on erittäin hyvä, mutta samaan aikaan rahoitusta pitäisi olla lisättävissä myös pienempien investointien toteuttamiseen sekä käyttötekniisten toimien ja viestinnän lisäämiseen. Esimerkiksi energiamurros ja sektori-integraatio vaativat eri osapuolten, kuten rakennusten omistajien ja käyttäjien, tarpeiden huomioon ottamista ja näihin liittyviä edistämistoimia, mitkä vaativat resursseja.

Näemme erinomaisena asiana, että panostusta kiertotalouteen Suomen talouden perustana lisätään. Työ- ja elinkeinoministeriön toimialan talousarviossa painopiste kansallisen kiertotalousohjelman toteuttamisessa on EU:n elpymisvälineen kautta rahoitettavat uudistamishankkeet.

- Pidämme erityisen tärkeänä lisättyä valtuutusvarausta keskeisten materiaalien ja teollisuuden sivuvirtojen uudelleenkäyttöä ja kierrätystä edistävien investointien tukemiselle. Näemme kuitenkin huolestuttavana, ettei ministeriön omiin toimintamenoihin ole kohdennettu varoja kansallisen kiertotalousohjelman toimeenpanoon. RRF-ohjelmasta rahoitettavien merkittävien uudistamishankkeiden lisäksi tarvitaan kansallisesti koordinoitua toimintaa, joka myös huolehtii siitä, että kokeilujen ja hankkeiden pohjalta syntyy skaalattavia toimintamalleja ja ratkaisuja.
- Pidämme merkityksellisenä, että valtuutta saa käyttää yritysten materiaalikatselmusten kehittämisen yhteydessä suoritettaviin avustusluonteisiin vähämerkityksisiin kustannusosuuksiin, jotka liittyvät yritysten materiaalikatselmuskokeiluihin. Materiaalikatselmus on toimiva malli yritysten kestävien ratkaisujen ja toiminnan kehittämisessä.

Ympäristöministeriön hallinnonala

Talousarvioesityksessä kuvatut Ympäristöministeriön toiminnan strategiset painopisteet ovat: 1) Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen, 2) Vihreä siirtymä on kasvun perusta, 3) Elinympäristöt ja uudet ratkaisut tukevat sujuvaa arkea kaikissa elämäntilanteissa ja 4) Yhteiskunnallinen päätöksenteko ohjaa vihreään siirtymään. Hallinnonala tekee läheistä yhteistyötä muiden hallinnonalojen ja sidosryhmien kanssa.

- Pidämme toiminnan strategisia painopisteitä erittäin hyvinä ja näemme yhteistyön sekä hallinnonalojen että sidosryhmien kanssa tärkeänä tavoitteiden saavuttamiseksi.
- Ilmasto- ja energiatarvoitteiden määrittelyn tapahtuessa yhä enemmän EU-tasolla pidämme erittäin tärkeänä olla mukana vaikuttamassa ilmasto- ja energiapaketin määrittämiseen, jotta kansalliset ominaispiireet saadaan parhaiten otettua huomioon. Niin ikään erittäin aktiivinen kansallinen yhteistyö yli hallinnonalojen on erittäin välttämätöntä.
- Pidämme tärkeänä, että kiertotalouden vahvistamiseen, rakennetun ympäristön päästöjen vähentämiseen sekä digitalisaation hyödyntämiseen tiedon keräämiseen, hallintaan ja päätöksenteon tukemiseen on kiinnitetty huomiota.
- Pidämme kuitenkin 920 000 euron määräraha kiertotalouden edistämiseksi kriittisenä, huolestuttavan alhaisena rahoituksena rakennettaessa kiertotaloudesta Suomen talouden perustaa.

Pidämme erittäin positiivisena, että toimia rakennus- ja purkujätteen hyödyntämistään nostamiseksi sekä hyödyntämisen laadun parantamiseksi jatketaan. Tärkeää on, että Materiaalitorin edellytyksiä toimia rakennus- ja purkumateriaalien markkinoiden alustana parannetaan. Teollisten symbioosien hyödyntämisellä voidaan tukea rakennus- ja purkujätteen hyödyntämistä materiaaleina sekä teollisten symbioosien hyödyntämistä.

- Pidämme erittäin tärkeänä, että rakennetun ympäristön digitaalisen rekisterin ja alustan luomiseen on osoitettu määrärahoja. Näemme, että digitalisaation rooli rakennetun ympäristön energia- ja materiaalitehokkuuden sekä kiertotalouden edistämisessä on merkittävä.

Ympäristöministeriön hallinnonalan toimilla on keskeinen rooli fossiilisesta energiasta luopumiseen ja energiaomavaraisuuden kasvattamiseen. On erinomaista, että asuinrakennusten energia-avustuksiin ja matalalämpöiseen kaukolämpöön myönnettäviin avustuksiin ehdotetaan yhteensä 69,1 milj. euroa. Niin ikään korjausavustuksiin varataan yhteensä 21,4 milj. euroa, jotka suunnataan pääosin hissien jälkiasennusten sekä vanhusten ja vammaisten asuntojenkorjausten tukemiseen. Pientalojen öljy- ja kaasulämmityksestä luopumiseen ehdotetaan 45,6 milj. euroa ja sähköautojenlatausinfraan rakentamiseen asuinrakennusten ja työpaikkojen yhteyteen 10 milj. euroa.

- Nämä avustukset ovat mitä välttämättömmimpiä kun tavoitellaan hiilineutraalia Suomea. Jotta toimenpiteiden toteutuminen kuitenkin etenee käytännössä suunnitellusti ja hallitusti, tarvitaan myös riittävästi resursseja toimenpiteitä tukevaan neuvontaan ja viestintään, sillä toimenpiteet kohdistuvat hyvin erilaisiin ja eri lähtökohdista toimiviin kuluttajiin ja muihin energian käyttäjiin.
- Jotta olemassa oleva rakennuskanta saadaan muutettua vähähiiliseksi, tulee systemaattisesti toimeenpanna sekä Fossiilisesta öljylämmityksestä luopumisen toimenpideohjelman että Pitkän aikavälin korjausrakentamisen strategiaa 2020-2050. Molempien toimeenpanemiseksi tulee varata riittävät resurssit.
- Ilmastonmuutoksen hillitsemisen lisäksi puurakentamisella on tunnistettu olevan monia muitakin etuja. Julkisen puurakentamisen edistämiseksi olisi mielestämme tarkoituksenmukaista jatkaa monipuolista neuvonta- ja viestintätöitä, jotta puurakentaminen saataisiin vakiinnutettua esim. kunnissa luontevaksi toimintatavaksi.
- Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan seurauksena hinnat ja erityisesti energian hinnat nousevat suuresti. Pidämme erittäin hyvänä, että kohtuuhintaiseen asuntotuotantoon panostetaan ja kaikin keinoin pyritään tukemaan vähävaraisten mahdollisuuksia selviytyä haastavassa tilanteessa.
- Kuntatalous on monessa kunnassa erittäin haasteellisessa tilanteessa, ja pienilläkin kannusteilla on käsittääksemme suuri positiivinen merkitys. Esimerkiksi kuntien ilmastosuunnitelmien tekoon varattu 2,6 milj. euro on erittäin kannatettava asia. Kuntia tulevat rasittamaan myös monet tietojärjestelmiin liittyvät kehitystyöt, joten on kannatettavaa, että myös niiden toteuttamista tuetaan.

On hienoa, että ympäristöministeriön hallinnonalan resurssit kasvavat 2 %, mutta hallinnonalan resurssointi on edelleen suhteessa hyvin pieni sen merkittävyyteen. Tämän hallinnon alan rooli on aivan keskeinen vihreässä siirtymässä ja ilmastonmuutoksen hillinnässä ja sopeutumisessa.

Valtion kestävä kehityksen yhtiö Motiva kehittää kestävämpää yhteiskuntaa tarjoamalla asiantuntija- ja viestintäpalveluja eri hallinnonaloille. Motiva on valtionhallinnon kumppanina toimenpiteiden käytäntöön viennissä, erityisesti kun vaaditaan osaamista kestävyysmurroksista, vahvoja elinkeinoelämän ja kuntien verkostoja sekä kokemusta käyttäjä- ja kohderyhmälähtöisestä neuvonnasta ja viestinnästä. Olemme luonteva ja luotettava toimija systeemitasoisien ratkaisujen ja verkostojen kehittämiseen sekä kansalliseen skaalaamiseen.

Helsingissä 12.10.2022

Motiva Oy

Vesa Silfver

toimitusjohtaja